Elmer István

Az emberi megváltás hírhozója

Szakonyi Károly Farkas László-díjához

Valamikor az 1956-os forradalmat követő romszürke téli napon a József körúton, az ágyútűztől agyongyötört Corvin mozi és a Kilián laktanya közelében összefutott az utcán a két egykori diáktárs. – Élsz? – És te? – Élek… – hangzottak el az akkor súlyosan hangzó szavak. Két fiatalember, a testük élt, de a szellem és a lélek képes-e létezni abban a levert világban? Mert a kölcsönös kérdések valójában erre vonatkoztak. Élhet-e és hogyan a szellemi lélek a harckocsik lánctalpának csörgésétől, a gázolajos füstöt okádó vasszörnyektől félelembénaságig megszállt hazában? És akkor az egyik fiatalember – nyúlánk, egyenes tartásával, hosszúkás, vékony arcával, tekintetében az emberi megváltás igézetével – a másikra nézett: „A szépet akarom megmutatni. Író szeretnék lenni." És egyszeriben mintha világosság költözött volna a reménytelen, félelmetesre maszatolt világba. A romon virág nyílott.

Mi szorult bele a néhány szóba, miféle életremény? Később ezt írta: „Sokan kimentek. Az egyetemista barátok közül is sokan. A teherautó értük is jöhetett volna, egész éjszakán tanakodott a család, az apja azt mondta, ő már nem tudna kezdeni semmihez, nem volt kalandos természet, anyja csak sírt. Ferenc meg azt mondta, írni akarok, itthon akarok író lenni."

Ez a fiatalember azóta is újra és újra ülteti azt a virágot, a szépség virágát, az emberi megváltás el nem feledhető reményét. Az induláskor mindenféle munka és munkahely között hányódván sem adta föl eszményét. Segédmunka, alkalmi munka… mindenütt szelleme raktárába gyűjtötte az élet jeleneteit, amelyek később novellákban, regényekben jelentek meg, látszólag realista írói ábrázolással, de az életművön végigvonuló emberi megváltás igénye ezt a realitást akaratrealitássá, szépségrealitássá, hitrealitássá emelte. Mert ez a fiatalember – ma, kilencvenöt évesen is annak látom szeme csillogásában – az emberbe vetett hit prófétája. Mint ahogyan nagy literátor elődei, ő is írja-vallja, egész életművével hirdeti: ember, hiszek tebenned.

Összekapaszkodó emberi sorsok. Megtartó erő. Még akkor is, ha ez küzdelmekkel, olykor viaskodásokkal, máskor irigységgel, féltékenységgel, gőggel, félelemmel kísért emberjárás. Az embert megmutatni a maga egyszerű történetében. De ez az egyszerű történet mégis a valóság emberszabású dramaturgiája.

A fiatalember, néhány megjelent novellája után, egy akkor induló folyóiratnál talált otthonra. Az akkoriban induló fiatalok és a pályatársak közös alkotói lelkesedését kifejező címmel induló laphoz, az *Új Írás*hoz hívta Farkas László szerkesztő. A hatalomnak szüksége volt új hangokra, új írásokra. Az irodalomban sokakat a börtön némított el, másokat a belső kényszer, megint mások idegen földre menekültek friss levegő reményében (akkor még nem tudván-tapasztalván az emigránslét gyökértépő, másként némító fájdalmát), de Adyval szólván jöttek új hadak, ha kell, a semmiből – és megmérettek. Többen közülük könnyűnek találtattak, ha nem feltétlenül az esztétikai rostán általeresztve is, hanem az erkölcsi zsinórmértéken elbukva. Volt azonban, aki nem adta meg magát. Azzal a romon virágot nevelő szelíd mosolyával írta emberközeli történeteit. Hogyan él, hogyan szeret, hogyan nyitja ki vagy csukja be maga mögött az ajtót, hogyan mosolyodik el, hogyan szólítja meg a másik embert, vagy – mint az *Adáshibá*ban – hogyan nem veszik észre a családtagok a körülöttük élő-lévő valami mást, azt a többletet, amiért élni érdemes.

Szakonyi Károly – mert hiszen róla van szó – emberszeretettől átitatott írásai ezért nem kopnak el az időben, hanem fönntartják – virágszépséggel, mégsem idealizálva, túlédesítve – az ember emlékezetét. „Már csak az emlékeimben élnek, akik éltek, hogy majd újra meghaljanak egy napon velem együtt…" – írja *A csend napjai*ban.

Szeretem Szakonyi Károly prózáját. Az általa finom húrokra játszott életérzés rezonálását magamban. Az író helyettünk, de a nevünkben szól. Károly szavait megelégedett, jó ízzel olvasom-élvezem, s már odaképzelem magam *A csend napjai* világába: „Ülnék egy jó kis teraszon, gondolta, benn a zongorista játszana, lenne néhány vendég, magányos nők és cigarettázó férfiak, a pincérnő hozná az öblös pohárban a borostyánszínű konyakot… Mindig is szerette a kávézókat, a füstös presszókat, ahol csak egy tapőr játszott meg egy dobos, néha a zongorista beleénekelte a slágert a mikrofonba…"

És előveszem a *Francia tanya* kötetet. Az ember megbotlik, bűnt követ el, amikor magához veszi a tanyagazda pénzét, hogy megszökhessen a háború végi fogságból. Szakonyi nem ítélkezik, hanem ábrázol. „Vitte a remény, hogy helyesen cselekszik, hogy nincs más választása. S vajon volt-e? Vajon nem vagyunk-e kénytelenek befutni pályánkat mindenképpen? Bármiként lesz is, engednie kellett a vonzásnak: visszatérni hazájába, visszatérni a vidékre, ahol született, visszaadni a fiút az anyának, miként a fiú jussa is, hogy szülőjét újra lássa. Nem ismerjük sorsunkat, csak vágyainkat érezzük."

Nem ismerjük a sorsunkat, csak a vágyainkat érezzük… De ezek a vágyak – az emberben eredendően meglévő jóság – elvezethetnek, visszavezethetnek minden gondolattal, szóval, cselekedettel elkövetett botlatókő-teli úton is az emberi megváltáshoz.

Károly, a szerkesztőség és olvasóink nevében mindezt odagondolom a magyar kultúra napján az Új Írás online folyóirat által első alkalommal neked odaítélt Farkas László-életműdíjhoz. Írjad, írjad az emberi megváltás stációit!

Megjelent a Lyukasóra 2026. áprilisi számában.